

Hr Kalle Laanet
Justiitsminister
Justiitsministeerium
Suur-Ameerika 1
10122 TALLINN

Teie 02.01.2024 nr 8-3/11-1

Meie 5.02.2024 nr 5.1-1/1-1

Arvamus autoriõiguse seaduse muutmise seaduse väljatöötamiskavatsuse kohta

Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit (ITL) analüüsis Teie poolt edastatud väljatöötamiskavatsust (VTK) autoriõiguse seaduse (AutÕS) muutmiseks ja esitab käesolevaga selle kohta oma arvamuse ja ettepanekud.

1. Erakopeerimise tasu süsteem (VTK p 1)

VTK-s käsitletakse erakopeerimise tasu süsteemi probleemidena õiglase hüvitise jaotuskava koostava komisjoni koosseisu, Justiitsministeeriumi rolli selles ja toetuse taotlemist ning aruande esitamist. Nimetatud probleemide lahendamiseks välja pakutud muudatused ei mõjuta ITL-i liikmeid otseselt, kuna meie liikmete hulka kuuluvad erakopeerimise tasu maksjad (salvestusseadmete ja salvestuskandjate importijad ning müüjad).

ITL-i ettepanek on erakopeerimise tasu süsteem laiemalt üle vaadata, sest see on meie hinnangul jäänuk varasemast ajast. Nimelt on tarbija harjumustes ja käitumises väga palju muutunud võrreldes ajaga, kui aktiivselt tegeleti muusikapalade salvestamisega. Isiklikuks otstarbeks tarbijate poolt koopiategemine on juba pikki aastaid langevas trendis. Voogedastusteenuste turule tulekul on muutunud erakopeerimise tasu iganenuks. **Ülevaatamist tuleks alustada erakopeerimise tasu olemusest ja põhjendatusest ning uurida, kas see on tänasel päeval endiselt eesmärgipärane.**

Euroopa Kohus on korduvalt kinnitanud, et erakopeerimise tasu määrad peavad lähtuma sellest, kui palju konkreetset liiki salvestusseadet või -kandjat teoste helisalvestiste ja audiovisuaalsete teoste reprodutseerimiseks kasutatakse ning kui suur on konkreetsest kasutusviisist õiguste omajatele tekkiv tegelik kahju. Kõnealune hüvitis ei ole mõeldud selleks, et kompenseerida õiguste omajatele tulusid, mille nad on kaotanud, kuna tehnoloogia ja tarbimisharjumused on muutnud ning turule on tulnud hoopis uued teenused. Seda tasu ei tule maksta, kui tekitatud kahju on minimaalne.

ITL on ka varasemalt väljendanud seisukohta, et vaja on süsteemi, kus ei toimu ebaselge vahendite kogumine ja läbipaistmatu jaotus, vaid on soodustatud lihtsal põhimõttel – kes tarbib, see maksab – põhinevate ärimudelite juurutamine, mis tagaks ka autoritele suuremad sissetulekud, kui seda on võimalik saada isiklikuks kasutuseks mõeldud koopiately selleks kasutatava ebaefektiivse ja läbipaistmatu mehhanismiga.

Konkreetsema probleemse kohana toome välja **professionaalse kasutamise erandi** (AutÕS § 27 lg 5 p 3), mis kehtiva seaduse kohaselt võimaldab küsida makstud tasu tagasi, kui salvestusseadmeid ja -kandjaid kasutatakse ettevõtja põhikirjalise tegevuse raames. Mitmetes teistes riikides on kasutusel oluliselt mõistlikum *ex ante* mudel, kus ärieesmärkidel seadmeid kasutavad isikud on vabastatud selle tasu maksmisest, mitte ei pea seda pärast tagasi küsima. Siinkohal oleks huvitav teada Eesti statistikat pärast aprilli 2021, kui erakopeerimise tasu alla kuuluvate seadmete ja kandjate loetelu ning tasude määrasid muudeti. Kui palju küsivad Eesti ettevõtted professionaalse kasutuse erandi alusel makstud tasu tagasi ja kas see peegeldab tegelikku professionaalset kasutust või on tegemist bürokraatiga, mida ei vaevuta ette võtma ning õiguste omajad saavad selle võrra rohkem hüvitist?

Jaotuskava koostava komisjoni osas tunduvad meile mõistlikud VTK-s välja pakutud variandid a.3 ja a.4, mis suurendavad komisjoni objektiivsust.

ITL-i hinnangul võiks Eesti riik olla Euroopa Liidu tasandil erakopeerimise tasu süsteemi reformi algataja.

2. Blokeerimismeede veebilehtedele ligipääsu piiramiseks (VTK p 2)

Efektiivse autoriõiguste kaitse eesmärgil pakutakse VTK-s välja DNS ja IP-põhine autoriõigusi rikkuvate veebilehtede blokeerimine Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti (TTJA) ettekirjutusega. Tegemist on ITL-i jaoks väga olulise teemaga, kuna osad meie liikmetest osutavad internetiteenust.

Autoriõiguste kaitsmine on väga oluline teema ja ITL toetab Justiitsministeeriumi eesmärki võidelda illegaalse sisuga. Samas peavad selle eesmärgi täitmiseks kasutatavad meetmed olema tehniliselt teostatavad ning realselt tulemust toovad.

Seetõttu ei saa ITL toetada kirjeldatud uue blokeerimismeetme loomist. Nimelt tekib küsimus algatuse eesmärgipärasusest ja proportsionaalsusest arvestades, et koormus tekib nii ettevõtetele kui ka TTJA-le, aga meetme võimalikus mõjususes on alust kahelda.

Pakutav meede ei ole meie hinnangul eesmärgipärane, kuna piirangust on lihtne mööda minna. Turul on kümneid VPN teenuse pakkujaid, mille abil on võimalik piirangutest mööda minna ja seda vaid mõne euro eest kuus. Statistika on näidanud, et Eestis ei ole need VPN teenused laialdaselt veel kasutuses ning seetõttu võib näida, et siin on olukord problemaatilisem. Küll aga on selge, et VPN-i kasutamine piirangust möödahiilimiseks on lihtne ning piirangute rakendamisel hakatakse seda ka kasutama.

Teiste riikide piirangute rakendamise kogemus näitab, et kuna piirangutest möödamine on lihtne, siis ei avalda taoline tegevus oodatud mõju.

Kui uue blokeerimismeetme loomist peetakse siiski Justiitsministeeriumi poolt vajalikuks ja põhjendatuks ning algatusega otsustatakse edasi liikuda, siis juhtime Teie tähelepanu järgmisele:

- Me ei toeta kindlasti IP-põhist veebilehtede blokeerimist. IP põhiste piirangute rakendamine on väga kompleksne. Nimelt võib sama IP aadressi taga peituda erinevaid sisuteenuseid. Seega võivad IP põhise piirangu rakendamisel saada häiritud ka sellega täiesti mitteseotud sisuteenused. Praktika on näidanud, et illegaalse sisu omanikud kasutavad teadlikult suurte pilveteenuse pakkujate IP-sid, kus on täiendavalt kättesaadav ka muu atraktiivne ja seejuures igati legaalne sisu. See tähendab, et piiranguid ei ole võimalik teostada ilma täiendava väga suure negatiivse mõjuta väga arvukate klientide kliendikogemusele, ning see ei ole kindlasti aktsepteeritav lahendus digikeskkonna reguleerimisel.
  - Lisaks on IP põhiste piirangute rakendamine paljude tehniliste nüanssidega ja sõltub ka tehnoloogilisest võimekusest. Näiteks ei ole tehniliselt võimalik samal ajal piirata tuhandeid IPSid erinevalt DNS-i põhiste piirangute rakendamises, kus sellist välistust ei ole.
  - Samuti peab IP põhiste piirangute puhul olema TTJA võimeline seda hindama ning olukorda 24/7 seirama. Seda seetõttu, et olukord muutub pidevalt ning teenuseid tõstetakse erinevate IP-de vahel ringi. Tegemist on seega tehniliselt keeruka ning kuluka protsessiga, mis on 24/7 seiramise vaates küllalt invasiivne. Samal ajal on selle võimalik mõju autoriõiguste rikkumise ennetamisele enam kui kaheldav ja teisalt negatiivne mõju erinevate digiteenuste kasutajate kliendikogemusele rohkem kui kindel.
- DNS põhine piirang on tehniliselt vajadusel realiseeritav ja ka näiteks ebaseaduslike kaughasartmängulehtede blokeerimisel kasutatav. Ka VTK-s välja toodud Leedu näite puhul on meile teadaolevalt kasutuses DNS põhine piirangu rakendamine. Seega DNS-i puhul on tegemist praktikas kasutatava lahendusega ja seetõttu võib seda kasutada, kui on soov lisada õiguskorda uus blokeerimisalus. Samas tuleb kindlasti arvestada, et tegu ei ole siiski 100% töötava lahendusega. Ka sellest on võimalik tehniliselt mööda pääseda näiteks mõnd välismaist nimeserverit kasutusele võttes.
- Kui otsustakse asuda vastavat küsimust reguleerima, on oluline, et vastav ettekirjutus tuleb riigiasutusest ja interneti teenust osutav ettevõtte ei pea ise hindama blokeerimissoovi põhjendatust ning õigusliku alusel olemasolu.
- Kuna peagi kehtima hakkava EL-i digiteenuse määruse (DSA) vaates peavad ettevõtted looma mehhanismi ebaseadusliku sisu eemaldamiseks, siis ei ole mõistlik luua paralleelset protsessi. Seega pooldame lahendust, kus piirangu ettekirjutus tuleb TTJA-st, kuid selle rakendamine toimub vastavalt loodud DSA protsessile. Sellisel juhul peab autoriõigusseadus sätestama selle, mis on ebaseaduslik sisu ning et selle osas teeb otsuse TTJA (DNS põhiselt).
- Lisaks palume kaaluda ühtse andmebaasi loomist, mis koondaks kõik veebilehtede piiramise alused. Selliseid aluseid on juba praegu päris palju nii siseriikliku õiguse kui ka EL-i otsekohalduvate õigusaktide alusel ning nende üle järje pidamine üsna keeruline.

Rõhutame, et siiski on vajalik enne kõnealuse meetme rakendamist viia läbi täiendav mõjuanalüüs, millest ilmneb plaanitava meetme mõjususe ning proportsionaalsus. Samuti kaaluda põhjalikult muid meetmeid, mis viiksid sarnasele tulemusele. Näiteks legaalse sisu mugavamalt kättesaadavaks tegemine.

Kokkuvõttes leiab ITL, et VTK punktis 2 välja pakutud lahendus on tehniliselt keerukas, kulukas ning ei too oodatud tulemust. Kui on tingimata soov rakendada piiranguid, siis on vajalik piirduda üksnes DNSi põhise piirangu rakendamisega.

3. Autoriõiguse komisjon (VTK p 3)

ITL-i esindaja on autoriõiguse komisjoni liige. Seetõttu saame nõustuda VTK-s välja tooduga, et komisjon on seni on olnud pigem passiivne. Mitmete aastate jooksul on sinna esitatud vaid üksikud kaasused ning õiguspoliitilise funktsiooni täitmist ei ole toimunud.

ITL toetab VTK-s sisalduvat eesmärki sellest teha toimiv organisatsioon, mida huvitatud osapooled saaks vaidluste lahendamiseks tõhusalt kasutada. Usume, et komisjoni olemasolu on jätkuvalt vajalik. Samuti näeme pigem vajadust olla jätkuvalt autoriõiguse komisjoni liige.

4. Autori isiklikud õigused

Kuna märkisite, et lisaks VTK-s nimetatud teemadele on oodatud ettepanekud ka muude võimalike probleemkohtade lahendamiseks, siis soovime tähelepanu juhtida ühele pikaajalisele lahendamata murele. Selleks on autori isiklike õiguste kataloogi pikkus (AutÕS § 12) ning nende õiguste kasutada andmine (AutÕS § 11 lg 2).

AutÕS-is on isiklike ja varaliste autoriõiguste vahel kattuvusi, nt omavad isiklikud õigused teose puutumatusele (AutÕS 12 lg 1 p 3) ja õigus teose täiendamisele (AutÕS § 12 lg 1 p 7) kokkupuudet autori varalise õigusega teose töötlemisele (AutÕS § 13 lg 1 p 5). Praktikas tähendab see seda, et autorilepingutesse kirjutatakse keerulisi isiklike õigusi puudutavaid konstruktsioone, et välistada olukorda kus kõik varalised õigused on töö tellijale autori poolt loovutatud, kuid autor saab hiljem takistada töö tulemiks oleva teose täies mahus kasutamist töö tellija poolt. Lisaks põhjustab teoste kasutajatele probleeme küsimus, kas ja millises mahus saab ikkagi isiklike õigusi litsentseerida. Ka õigusteoorias on selles teemas aastate jooksul ilmunud erinevaid seisukohti.

Seetõttu teeb ITL ettepaneku autori isiklike õiguste loetelu üle vaadata ning jätta alles ainult need õigused, mis on tõepoolest autori au ja vääriskusega lahutamatult seotud. Kindlasti tuleb välistada vastuolud teoste varaliste õigustega.

Samuti teeme ettepaneku seaduses senisest selgemalt sätestada, kas ja kuidas on võimalik autori isiklike õigusi kasutada teistel isikutel. Kehtiv AutÕS sätestab, et autori isiklike õigusi ei saa loovutada, aga ei anna vastust küsimusele, millisel määral saab neid litsentseerida. See probleem ei oleks nii enam nii terav, kui isiklikeks õigusteks jäävad vaid autoriga lahutamatult seotud õigused. Nii varalised kui ka isiklikud õigused tuleb seaduses sätestada hästi selgelt, sest see hõlbustab kindlasti autorilepingute sõlmimist.

Loodame, et leiate võimaluse ITL-i seisukohti edasises menetluses arvestada. Oleme valmis oma arvamust ka suuliselt selgitama ja vastama täiendavatele küsimustele. Palume hoida meid kursis Justiitsministeeriumi järgmiste sammudega autoriõiguse seaduse muutmisel.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Doris Pöld
Tegevjuht

Keilin Tammepärg, keilin.tammeparg@itl.ee